

A mongol nemzeti tudományos és műszaki információs rendszer

Helyzetkép és távlatok

Áttekintést ad a mongol nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer eredményeiről és hiányosságairól. Bemutatja a nemzeti információs rendszer 15 éves fejlesztési programját.

A társadalom valamennyi fejlődési folyamata: az ésszerű irányítás és tervezés, a tudományos és műszaki vívmányok hatékony nemzetgazdasági hasznosítása, a tudomány folyamatos fejlesztése csak akkor érhet el a várakozásnak megfelelő eredményeket, ha a kapcsolódó információs folyamatokat helyesen állapítják meg és maximálisan élnék velük. Éppen ezért minden országnak, kicsinek és nagyoknak egyaránt, kellő *információs potenciállal* kell rendelkeznie ahhoz, hogy biztosítsa a társadalmi-gazdasági fejlődést.

Korunkban, a tudomány és a technika forradalmi fejlődésének idején, amikor e két területnek a társadalmi termelésre és a szociális szférára gyakorolt hatása rendkívüli, az információs potenciál megléte, a társadalom valamennyi sejtjében való hasznosítása sürgető követelménnyé válik minden országban, függetlenül annak társadalmi-gazdasági szintjétől.

A nemzetközi együttműködés jelentősége

Országunk számottevő tudományos potenciál híján a tudományos-műszaki információ nagy részét más országokból szerzi be, miközben az információ világpiaci ára évről évre jelentősen nő. Ennek ellenére, hogy a gazdasági ágazatokat rendszeresen és minőségileg megfelelően el tudjuk látni a szükséges információval, olyan *tudományos-műszaki információs állományokat* kell létrehoznunk, amelyek az egész világ információkínálatát képviselik. "Piaci alapon" e követelménynek Mongólia nem tudna megfelelni. Ezért válik esetében meghatározóvá a más országokkal folytatott tudományos-műszaki információs együttműködés, illetve a nemzetközi szervezetekben való részvétel.

A vázolt körülmények emelték Mongóliában az állami politika szintjére a nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer és a kelet-európai országok – elsősorban a Szovjetunió – információs rendszerei közötti *kooperáció és integráció* kérdéseit.

A Szovjetunióval – a tudományos és műszaki állami bizottságok gondozásában – a tudományos-műszaki információs együttműködésnek több mint tíz

éve speciális kormányközi egyezmények adnak keretet. Nem kevésbé eredményes a kelet-európai országokkal kialakított kétoldalú együttműködés.

Az említettekén túlmenően Mongólia szeretné, ha a tudományos-műszaki információs együttműködés más, főként ázsiai országokkal is kialakulna, és az ország bekapcsolódhatna a nemzetközi és ENSZ-szervezetek regionális és globális projektjeibe.

A szabadalmi információ és a védjegyek vonatkozásában Mongólia a Szellemi Tulajdon Világszervezetével (World Intellectual Property Organization = WIPO) kooperál. Országunk tagja a környezetvédelmi információs rendszernek is (INFOTERRA).

Mongólia egyik legaktívabb résztvevője az UNESCO közép- és dél-ázsiai tudományos és műszaki regionális irodája által szervezett tevékenységnek, tagja akar lenni a létrehozandó közép- és dél-ázsiai regionális informatikai hálózatnak. Arra törekszik, hogy aktívan bekapcsolódjék *Az információs rendszer és az ismeretek hozzáférhetősége* elnevezésű, nagyméretű UNESCO-program különféle projektjeibe, különösen azokba, amelyeket az ázsiai és óceániai országok számára hirdettek meg.

Napirenden van a vonatkozó regionális információs szervezetbe, az ASTINFO-ba való belépésnek a vizsgálata.

Az együttműködés gyümölcsei nagyon is jól érzékelhetők. Országunk ma már megfelelő tudományos-műszaki információs állománnyal, az információs munka módszereit és korszerű technológiáit ismerő szakemberekkel, az információ feldolgozásához, átadásához és terjesztéséhez szükséges műszaki eszközökkel egyaránt rendelkezik.

Az információs potenciál általunk elért szintjét és mobilitását, a nemzetközi együttműködés ebben játszott szerepét a következő adatokkal lehet jellemezni.

A primer dokumentumok állománya, beleértve az olyan speciális tudományos-műszaki dokumentumtípusokat, mint a szabadalmi leírás, az ipari katalógus, a tudományos jelentés, valamint a szekunder források állománya együttesen hárommillió egységet tesz ki. A géppel olvasható adatbázisokban 500 ezer leírás szerepel.

A nemzeti tudományos és műszaki információs rendszerben négy automatizált információkereső

rendszer működik. 1985-ben helyezték üzembe a mongol felhasználók számára a Szovjetunióban, Bulgáriában és Csehszlovákiában lévő adatbázisok online elérését biztosító rendszert.

A nemzeti tudományos és műszaki információs rendszer évente 1,8 millió egységnyi információt juttat el a felhasználókhöz. Ezt a felhasználók – felkészültségüktől függően – kisebb-nagyobb mértékben hasznosítják is. A felmérések tanúsága szerint a szétszóróztott információk mintegy 15%-át hasznosítják célirányosan a tervezési-irányítási és a műszaki-technológiai döntések meghozatalában, mint pl. a tudományos kutatások tematikájának meghatározásában, a műszaki színvonal értékelésében, a termékek megvalósításának szakértői véleményezésében és az ország műszaki politikájának továbbvitelében.

A mongol tudományos-műszaki információs rendszer állományának 85%-át a Szovjetunióból származó dokumentumok teszik ki. Rájuk épül a rendszer által nyújtott szolgáltatások mintegy 80%-a.

Az információs szakemberek több mint 60%-a vett részt továbbképzésben a Szovjetunióban. A korszerű információs technológiát a Szovjetunió és a kelet-európai országok megfelelő szerveivel folytatott együttműködés segítségével sikerült meghonosítani.

Mindez érzékelteti, hogy országunk információs rendszerének fejlődésében milyen fontos a tudományos-műszaki információs együttműködés. A tudományos, műszaki és technológiai tájékozottság segítséget jelent a bonyolult és hatékony döntések meghozatalában, pozitív hatással van a tudományos megalapozottság növelésére, akár a társadalmi termelés, a szociális szféra, a külgazdasági együttműködés és a tudományos-műszaki fejlődés irányításáról, akár az irányítás vállalati, szervezeti és kormányzati szintjeiről van szó.

A nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer hiányosságai

Az eddig elmondottak ellenére a mongol nemzeti tudományos és műszaki információs rendszer jelenleg a kialakulás stádiumában van, s így számos szervezési, műszaki, technológiai és személyi problémát kell még megoldania.

A felhasználóknak nyújtott információs szolgáltatások egyelőre a dokumentális forrásokhoz – könyvekhez, folyóiratokhoz, disszertációkhoz, jelentésekhez, referátumokhoz stb. – való hozzáférés megteremtésére korlátozódnak. Más szóval: a rendszerben eddig nem került sor a *faktografikus rendszerek* kifejlesztésére. Ezért a munka legfőképpen a tudományos és műszaki vívmányokról szóló ismeretek gyűjtésére, feldolgozására és terjesztésére irányul, és mint ilyen, bibliográfiai és referátum jellegű. Az információs szolgáltatások e típusa a kutatók, a mérnökök és egyéb

műszakiak számára minden kétséget kizáróan hasznos. Ugyanakkor a tudományos-műszaki programok irányításában, a nemzetgazdasági ágazatok távlati fejlesztési céljainak kitűzésében, a tudományos kutatási tervek összeállításában, új vállalatok létesítésében, a régiók felújításában, a gépek és berendezések importigényeinek jóváhagyásában felettlébb szükség volna a dokumentális források információ elemzésén és szintetizálásán alapuló adatokra, ezeknek faktografikus *adatbankokba* való szervezésére.

A szóban forgó adatbankok hiánya részint a problémára orientált és rendszerezett információforrások hiányából, részint annak az elemzőmunkának a fejlettségéből következik, amely a tudományos, technikai és termelési fejlettségi szintre vonatkozó paramétereket és adatokat a szakirodalomból "ki tudná hámozni".

Ennélfogva a nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer nem képes a tudományos-műszaki politika kidolgozását és vitelét támogató információs szolgáltatási funkció ellátására.

Rosszul működik az élenjáró termelési tapasztalatokról és a népgazdaság különféle ágazataiban bevezetett tudományos-műszaki vívmányokról szóló információk begyűjtésére kimunkált rendszer. A nemzeti rendszerben ezenkívül is számos megoldatlan szervezési és személyi probléma van.

Az országban sok olyan vállalat és szervezet található, ahol nem működik tudományos-műszaki információs szolgálat. Hiányzik a központi tudományos-műszaki könyvtár, amely koordinálná a nyilvános és főhatósági könyvtárak tevékenységét.

A felhasználók információs kultúrája alacsony, nem mindenki ismeri el a tudományos-műszaki információ jelentőségét. Ebből következik a feladat, hogy a felhasználók figyelmét lépten-nyomon felhívjuk az információhoz való viszonyuk tudatosítására, a tapasztalatok állandó megújításának szükségességére, a társadalom globális számítógépesítésével és informatizálásával kapcsolatos ismeretszerzési kényszerekre.

A tudományos-műszaki információs szervezetben nincs elégséges számban magasan és megfelelő irányokban kiképzett szakember. A dolgok jelenlegi állása szerint a mongol nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer mind szervezési, technológiai és személyi viszonylatban, mind a felhasználóknak nyújtott információs szolgáltatások színvonala tekintetében jóval elmarad a fejlett országok hasonló rendszereitől.

A rendszer műszaki eszközökkel, elsősorban számítástechnikai kapacitással való ellátottsága sem üti meg a kívánatos szintet. Ez késlelteti a korszerű információs technológia bevezetését, bár bizonyos személyi, programozási és technológiai előkészületek már történtek e téren.

A nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer fejlesztési programja

A meglévő nehézségek leküzdésére és a nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer működési hatékonyságának növelését gátló problémák megoldására az ország kidolgozott egy 15 évre szóló speciális programot.

E program Mongólia nemzetgazdasági ágazataiban előirányozza az információellátás mennyiségi és minőségi jellemzőinek gyökeres javítását. Ezt a korszerű információs technológia bevezetése révén és a fejlett országok hasonló rendszerei színvonalát megközelítő munkamódszerekkel kívánja elérni. Nézzük meg a főirányokat!

Elsősorban a *bibliográfiai információs rendszereket* kell továbbfejleszteni, ami egyaránt jelenti az információforrások gyűjtésének tematikai kiszélesítését, a számítógépes algoritmusok és programok állományának gazdagítását, a szekunder dokumentumok tárolási és keresési technológiájában a közvetlen elérést biztosító információhordozók elsődleges használatára való áttérést.

A nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer fejlesztésében minőségileg új szakaszt jelent majd a *faktografikus adatbankok és adatbázisok* kiépítése. Ezek az információelemzések alapján keletkező eszközök a felhasználók mindennapi munkájában fognak hasznosulni. Az adatbankok a műszaki rendszerekről, folyamatokról, különféle anyagok paramétereiről és jellemzőiről, a Mongóliában és más országokban gyártott termékekről, a piaci konjunktúráról, az ipari árukról, a szociális helyzetről, a normatívákról stb. szolgáltatnak információkat.

A tudományos-műszaki információs rendszer *automatizált információcsere-rendszerének* fejlesztési feladata az, hogy

- ▶ operatív hozzáférést biztosítson a nemzeti és külföldi adatbázisokhoz és adatbankokhoz,
- ▶ ellássa az adatok és üzleti információk cseréjét Mongólia és a többi ország előfizetői között,

▶ elsősorban a kelet-európai és az ázsiai országok vonatkozásában elektronikus postaként, telekonferenciákat stb. lehetővé tevő eszközként működjön.

A nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer felsorolt fejlesztési irányainak műszaki megvalósítása a korszerű eszközök használatára épül, beleértve a nagy tömegű információt tároló eszközöket, az információs dolgozók és felhasználók automatizált munkahelyét, az X.25, X.75, X.21, X.400 stb. nyílt rendszerű korszerű adatátvitel megvalósításán alapuló kapcsolási eszközöket.

A tudományos-műszaki tájékoztatás fejlesztési programjának gyakorlati megvalósításában, ezen belül a korszerű információs technológia, a program-eszközök, az automatizált információkereső rendszerek, az adatbázisok "uralására" való felkészítésben együttműködő partnereink tapasztalataira és támogatására számítunk.

A nemzeti információs rendszer fejlesztési programjának megvalósításában Mongólia, mint fejlődő ország, az ENSZ szakosított nemzetközi szervezeteinek (UNESCO, UNIDO, UNEP, WIPO stb.) segítségére is számít a különféle globális és regionális informatikai és ismeret-hozzáférési projektek keretében.

Végezetül: a nemzeti tudományos-műszaki információs rendszer fejlesztési programjában előirányzott feladatok megoldása nagy ráfordításokat, hatalmas szellemi és szervezési erőfeszítéseket tesz szükségessé. Mindemellett meggyőződésünk, hogy mindez az új technika és az új technológiák széles körű nemzetgazdasági hasznosítása, a termelés és gazdaságosságnak növekedése, a dolgozók intellektuális potenciáljának a korszerű tudományos-műszaki ismeretekkel való emelése révén busásan megtérül.

Fordította: Viszocsek Péteri Éva

Beérkezett: 1990. I. 18-án.

Bibliothèque de France

Nevet változtatott a francia nemzeti könyvtár. Az eddigi Bibliothèque Nationale helyett ezentúl a *Bibliothèque de France* nevet használja. Funkciója is bővül: országos hálózati központként valamennyi franciaországi egyetemi könyvtárat összekapcsolja egy elektronikus katalógussal.

/Information Hotline, 22. köt. 8. sz. 1990. p. 3./

(V. Gy.)

Az információs technika bősége a harmadik veszély

A *World Future Society* felmérést készített az 1990-es év tíz legnagyobb reményéről és tíz legnagyobb félelméről. A félelmek között a környezetet fenyegető veszélyek és a világgazdaság fenyegetettsége után harmadik helyre az információs módszerek túltengése került. (Megelőzve – és ez nagy öröm – a világháborútól való félelmet. – A ref.)

/Information Hotline, 22. köt. 9. sz. 1990. p. 1 – 2./

(V. Gy.)